

Op weg naar Ubbergen 4

Sablon / Abri de Sable

Beelden in de openbare ruimte

In Rotterdam werd onlangs, voor het Centraal Station, een nieuw beeld geplaatst, gemaakt door Thomas J. Price: Moments Contained, een zwarte vrouw in brons gegoten, 3,63 meter hoog, in een jogging broek en op sneakers. Een zwarte vrouw die je overal in Rotterdam of in een andere stad tegen zou kunnen komen. Het bleek vanaf de onthulling een schot in de roos. Rotterdammers en passanten omarmden het beeld en het verhaal waar het voor staat.

In Rotterdam staat nog een beeld dat voor veel mensen van betekenis is: De Verwoeste Stad van Zadkine. Ook wel 'Jan Gat' genoemd, of 'Jan met de handjes'. Het geven van een bijnaam toont al aan dat het mensen niet onberoerd laat. Voor Moments Contained wordt op Twitter al voorgesteld om haar Trijntje te noemen.

Of de Dokwerker van Mari Andriessen in Amsterdam ook een bijnaam heeft is niet duidelijk, maar dat het van dezelfde orde is als de twee beelden in Rotterdam is wel duidelijk.

Beelden in de openbare ruimte krijgen niet altijd, of misschien meestal niet, zo'n sterke betekenis. Voor veel beelden langs de snelweg, op rotondes, in parken en voor openbare gebouwen, geldt dat het voor weinig ophef zou zorgen als

ze werden weggehaald. Jean Leering, o.a. oud directeur van het Van Abbemuseum in Eindhoven, analyseerde hoe dat komt. Hij constateerde dat drie 'spelers' belangrijk zijn als het gaat om kunst in de openbare ruimte: de opdrachtgever, de vormgever en de gebruiker. Pas als die drie spelers de kans krijgen om in onderlinge samenhang hun rol goed te spelen, is er sprake van een betekenisvol kunstwerk. Als een van de relaties tussen die drie spelers ontbreekt of niet op orde is, blijft een werk betekenisloos.

Een landmark voor Homo Sapiens

IPCC brengt jaarlijks rapporten uit over de stand van zaken m.b.t. het klimaat. Weinig opwekkende literatuur. De hoop die bij de samenwerkende klimaatonderzoekers toch zeker ook zal leven is dat deze rapporten, mensen en vooral politici wakker zullen maken en tot actie zullen leiden. Daar blijkt tot nu toe niet veel van te komen. Misschien zou in plaats van zo'n rapport, een pakkend betekenisvol beeld beter kunnen werken. Stel je voor dat het IPCC een kunstenaar opdracht geeft om een beeld te maken met als titel: Landmark voor Homo Sapiens. Een landmark dat over vele jaren als herinneringsmonument zal dienen voor het tijdperk dat homo sapiens op de aardbol rondliep. De mensheid die volgens de weddenschap van Michel Foucault ondertussen als een gelaat van zand aan de grens van de zee is uitgewist.

Een vormgever die deze opdracht krijgt zet enerzijds natuurlijk zijn vakmanschap, creativiteit en verbeeldingskracht in om een voorstel te ontwikkelen. Maar hij zal ook op zoek moeten gaan naar inhoud, naar de gebruiker, de betekenisgever, de kijker, naar het publiek dat het beeld betekenis moet gaan geven. Die betekenisgever is veelvormig: zoveel mensen, zoveel meningen, inzichten, opvattingen en overtuigingen. Het helpt misschien om in die wirwar van zekerheden wat duidelijkheid te scheppen als hij de extremen opzoekt.

Aan de ene kant van het spectrum spreekt onze vormgever mensen die overtuigd zijn van vooruitgang, de zegeningen van de techniek, de oneindigheid van

mogelijkheden, van steeds beter, meer en efficiënter. Mensen die hun blik vooral richten op wat voorbij de horizon van de verbeelding ligt. Artificiële Intelligentie die ons gaat helpen de problemen die we zelf gecreëerd hebben op te lossen. Expedities naar asteroiden tussen Mars en Jupiter die op zoek gaan naar de grondstoffen die we nodig hebben voor onze telefoons en elektrische auto's. Aan deze kant van het spectrum past ook de Australische filosoof David Chalmers die geen verschil ziet tussen een virtuele en een analoge realiteit en stelt dat we alleen de interface nog missen om die met elkaar te laten vervloeien

Aan de andere kant van het spectrum spreekt onze kunstenaar mensen die dit vooruitgangsgeloof verafschuwen. Die geloven in de kracht en heilzame werking van het lichaam zelf, in dat wat gegeven is, de wetten van de natuur. Die authenticiteit en autonomie als hoogste goed prediken en geen interventies van technologie, wetenschap en aantasting dulden.

Symbiose

Met die informatie in zijn hoofd gaat onze vormgever terug naar zijn werkplaats. Hoe kan hij deze extremen en alle variaties die daar tussen zitten, verenigen in één beeld? Hij gaat op zoek naar werk van collega's die geprobeerd hebben een symbiose te verbeelden of te verwoorden.

Hij stuit onder andere op de roman Het Personeel van de Deense schrijfster Olfa Ravn.

Op een paar lichtjaren van de aarde vandaan wentelt een ruimteschip rond een

planeet. Aan boord zijn mensen en mensachtigen, door wetenschappers gecreëerde wezens die ondergeschikte jobs uitvoeren en alleen van mensen verschillen door de afwezigheid van genitaliën. Ieder doet wat van hem gevraagd wordt. Het evenwicht tussen beide groepen 'mensen' wordt verstoord als op een planeet een aantal vreemde objecten wordt gevonden. Niemand weet wat het zijn. Ze lijken geen functie te hebben. Er groeit onenigheid tussen de mensen en de mensachtigen, er vallen slachtoffers en uiteindelijk beslist men op aarde om de missie te stoppen.

In de Matrix, de film van de Wachowski's, is er geen sprake van een symbiose tussen beide posities, maar van strijd tussen de virtuele wereld van de Matrix en van degenen die ervoor hebben gekozen om een menselijk leven te leiden door zich letterlijk te ontkoppelen van het virtuele dictaat en weigeren een Brein in een Vat te zijn.

Het lijkt er erg op dat een voorbeeld van een succesvolle symbiose niet voorhanden is. De vormgever zal zelf zijn vaardigheden en verbeeldingskracht moeten inzetten om tot een beeld te komen dat past in de opdracht van het IPCC en dat ruimte biedt aan het publiek om er betekenis aan te geven.

Aan de slag dus!

Wat nu?

Het landmark kan geen eenduidig verhaal zijn, geen stelling, daarvoor is de context te divers. De oplossing zit ook niet in de waarheid van de kunstenaar zelf. Uiteindelijk kiest hij ervoor een collectie samen te stellen van elementen die een nieuw verhaal mogelijk maken. Zoals in een supermarkt, waar een grote

sortering van producten wordt aangeboden. Iedere klant maakt daaruit zijn eigen keuze. De maaltijden die bereid worden uit dat assortiment, zijn zo divers als er gebruikers zijn.

Hij zoekt naar een collectie die het mogelijk maakt verbanden te leggen die er nog niet zijn: een verzameling onderdelen waaruit iedereen zijn eigen verhaal kan samenstellen.

Hij creëert een oplossingsruimte, niet de oplossing. De hints en ingrediënten die hij in een zinvol verband presenteert, moeten bezoekers in staat stellen nieuwe verhalen te construeren.

(Jammer dat Jean Leering niet meer leeft om daar zijn mening over te geven.)

In de tentoonstelling

Kokers met zand verzameld op 10 plekken langs het Nederlandse strand, een artbook met als titel: Een Brein in een Vat, een pastabord met daarin een model van een Brein in een Vat, een stolp met een man/vrouw van zand, worden in een stapeling in de vorm van een wegkapelletje gepresenteerd in Sablon, Abri de Sable.

De tentoonstelling

De teksten die ik Onderweg naar Ubbergen heb gedeeld, komen samen in de tentoonstelling 'Een Gelaat van Zand aan de Grens van de Zee' in de Notre Dame des Arts.

De tentoonstelling wordt geopend op zaterdag 4 november 2023 om 15.00 uur.

De tentoonstelling is te bezoeken op zaterdagen en zondagen in de maand november van 13.00 - 17.00 uur. Ik ben op alle dagen zelf aanwezig.

Iedere zondag om 15.00 uur geef ik een toelichting op de tentoongestelde werken en het verhaal dat ik daarmee wil vertellen.

Notre Dame des Arts, Rijksweg 37, 6574 AC Ubbergen

N.B. Mocht je een van de voorgaande reisverslagen hebben gemist, dan kun je die teruglezen op mijn website www.pietermols.com. Het handigste is om die terug te zoeken op een desktop of laptop, dan worden ze allemaal zichtbaar.

